

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Fehér könyv – A megfelelő, biztonságos és fenntartható európai nyugdíjak menetrendje

(COM(2012) 55 final)

(2012/C 299/21)

Előadó: **Petru Sorin DANDEA**

Társelőadó: **Krzysztof PATER**

2012. február 16-án az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

Fehér könyv – A megfelelő, biztonságos és fenntartható európai nyugdíjak menetrendje

COM(2012) 55 final.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció 2012. június 27-én elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2012. július 11–12-én tartott, 482. plenáris ülésén (a 2012. július 12-i ülésnapon) 180 szavazattal 27 ellenében, 19 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az állami nyugdíjrendszerek a szociális biztonsági védőháló egyik legfontosabb elemét alkotják szinte valamennyi tagállamban, és alapvető részei az európai szociális modellnek, hiszen a nyugdíjak a nyugdíjasok fő jövedelemforrásai. Az EGSZB sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy az Európai Bizottság fehér könyvében inkább összpontosít a nyugdíjrendszerek egyéb vonatkozásaira, és nem keres megoldást az állami rendszerek megerősítésére.

1.2 A nyugdíjrendszerek nem a nemzeti gazdasági rendszertől elszigetelve működnek. Az EGSZB ezért annak biztosítására hívja fel a tagállamokat, hogy nyugdíjpolitikájuk szoros összhangban álljon munkaerő-piaci, szociális védelmi, adóügyi és makrogazdasági politikájukkal, tekintettel arra, hogy a nyugdíjakat egyrészt a munkavállalók béréből munkaviszonyuk során elkülönített megtakarításokból, másrészt pedig a magánnyugdíjpénztárakba befizetett járulékokból finanszírozzák. Kéri továbbá, hogy a szociális partnerek és a civil szervezetek tevékenyen vegyenek részt a keretek kialakításának folyamatában.

1.3 Nincs egyetemes válasz a nyugdíjrendszerekkel szemben az elöregedő népesség által támasztott kihívásra. A nyugdíjrendszereket az elmúlt évtizedben megreformált tagállamok többsége szakpolitikáinak fő elemévé a kiadások mérséklését tette, ezt a törvényes nyugdíjkorhatár felemelésével és egy árnövekedésen alapuló nyugdíjindexálási rendszerre történő áttérés révén valósította meg. Az EGSZB már korábban egyértelművé tette, hogy a törvényes nyugdíjkorhatár felemelése nem elegendő válasz a népesség elöregedésére, és rámutat, hogy e megközelítés hosszú távon társadalmi kockázatokkal járhat, mivel számos nyugdíjast az elszegényedés veszélyének tehet ki.

1.4 Az EGSZB úgy érzi, hogy a tagállamoknak újra kellene osztaniuk a jóléti forrásokat, és reformtörekvéseiket az elkövetkező évtizedekben a nyugdíjrendszereket finanszírozó jövedelmek növelésére kellene összpontosítaniuk azáltal, hogy azokat valamennyi társadalmi-szakmai kategóriára kiterjesztik, bővítik a foglalkoztatást, javítják a járulékok beszedésének mechanizmusait, továbbá fellépnek a be nem jelentett munka és az adókikerülés ellen. Az EGSZB üdvözi, hogy a fehér könyv a korábbi európai bizottsági dokumentumoknál jóval határozottabban kihangsúlyozza, hogy a munkaerőpiac és a magasabb foglalkoztatási kvóták fontos szerepet játszanak a demográfiai változás sikeres kezelésében, és így a nyugdíjjal kapcsolatos legfontosabb célok elérésében. Sajnálatos azonban, hogy a munkaerőpiac nagy jelentőségének kiemelése nem járt érzékelhető hatással a nyugdíjjal kapcsolatos legfontosabb ajánlásokra: ezeket jórészt változatlanul átvették az előző dokumentumokból.

1.5 Az EGSZB úgy véli, hogy hazai adórendszerük megreformálásakor a tagállamoknak figyelembe kellene venniük azt a tényt, hogy a jövőbeli nyugdíjasok milliói számára a nyugdíj jelenti majd az egyetlen védelmet az időskori szegénység veszélyével szemben. Az EGSZB azt ajánlja ezért, hogy az új jogszabályokba foglaljanak bele előírásokat a minimál nyugdíjra, illetve a nyugdíjbevitel védelmét célzó mechanizmusokra vonatkozóan a szegénységi küszöbérték feletti jövedelem biztosítására.

1.6 Jellemből adódóan a nyugdíjrendszerek hosszú távon működnek. A tagállamoknak tehát kellően hosszú időt kellene nyugdíjreformjuk folyamatára szánniuk, hozzáigazítva azt gazdasági és társadalmi körülményeikhez, és széles körű lakossági elfogadottságot érve el. Az EGSZB támogatja e felfogást, szem előtt tartva, hogy igazságtalan a nyugdíjreform költségeit a

munkavállalók jelenlegi fiatal nemzedékére és a mostani nyugdíjasokra hárítani. Az EGSZB egyetért egy olyan megközelítéssel, amelynek révén megvalósítható a generációk közötti méltányosság a rendszer fenntarthatóságát és a megfelelő szintű nyugellátást illetően, tisztas életszínvonalat biztosítva.

1.7 Az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy erőfeszítéseiket a munkával töltött idő meghosszabbítására irányuló aktív intézkedések ösztönzésére koncentrálják. Itt az a fontos, hogy a tényleges nyugdíjkorhatárhoz. Ez az európai nyugdíjrendszerek fenntarthatósága garantálásának egyik kulcsa. Az ennek kapcsán meghozandó legfontosabb intézkedéseknek a munkafeltételek szociális partnerek közötti megtárgyalására kell irányulniuk, például az alábbiakra: a munkahelyeknek az idősebb munkavállalók képességeihez és egészségi állapotához való igazítása, egyes munkák nehézségi fokának figyelembevétele, a továbbképzésben való részvétel lehetőségeinek javítása, a munkaképtelenség hatékonyabb megelőzése, a munka és a család összeegyeztethetősége, valamint a hosszabb tevékeny időszak jogi és egyéb akadályainak felszámolása. A reformfolyamat részét kell, hogy képezze a munkaadók fenti korcsoporthoz való hozzáállásának megváltoztatása, továbbá az idősebb munkavállalók pozitív szemléletének kialakítása, ami lehetővé tenné, hogy úgy döntsenek: tovább maradnak aktívak. A hosszabb munkaviszony megvalósítása olyan munkaerő-piaci reformokat kíván meg, amelyek megteremtik annak feltételeit, hogy a vállalkozások jó munkahelyeket kínáljanak. Mindezen szakpolitikákat a szociális partnerekkel szoros együttműködésben kell kidolgozni és végrehajtani. Az EGSZB szerint a fentiek dacára fenntartandók a korkezdvezményes nyugdíjra irányuló mechanizmusok annak biztosítására, hogy azok a munkavállalók, akik sokáig végeztek megterhelő vagy veszélyes munkát, illetve pályájukat igen korán, 18 éves koruk előtt kezdték, jogosultak legyenek a nyugdíjba vonulásra.

1.8 Az EGSZB megállapítja, hogy a tagállamok már előrehaladást értek el szabályozási reformjuk terén, azonban meg van győződve arról, hogy javításra szorul a kiegészítő nyugdíjrendszerek jogi kerete, hiszen ezek szerepet fognak játszani a nyugdíjrendszerek jövőbeli megfélemlőségében és fenntarthatóságában. Az EGSZB ezért komolyan aggódik a munkáltatói nyugdíjrendszerekre vonatkozó javaslatok néhány eleme miatt. Mivel a nyugdíjrendszerek nagymértékben eltérnek az életbiztosítási szolgáltatásoktól, az EGSZB nem támogatja a foglalkoztatói nyugellátást szolgáltató intézményekről szóló irányelv (IORP) felülvizsgálatára vonatkozóan kinyilvánított szándékot, amelynek „célja a Szolvencia II. irányelvvel azonos feltételek fenntartása” lenne, hanem azt ajánlja, hogy a szociális partnerekkel és egyéb érdekelt felekkel folytatott konzultáció után vezessenek be specifikusan kialakított intézkedéseket a nyugdíj-alapok vagyonának biztosítására.

1.9 A nyugdíj szerepe olyan bevétel nyújtása a nyugdíjasok számára, amely pótolja az aktív időszakban kapott fizetést, és arányos azzal. Az EGSZB úgy látja, hogy a jövőben csökkenendő a női és férfi munkavállalók nyugdíjvédelme közötti különbség, és kellő védelem biztosítandó az időskori elszegényedés veszélyével szemben az atipikus szakmát gyakorlók, vagy ilyen karriert befutók számára. A nők és a férfiak között továbbra is létező munkaerő-piaci megkülönböztetés súlyos következménnyel jár a nők által megszerezhető nyugdíjjogosultságokra, és így várható nyugdíjvédelmükre nézve is. Az

EGSZB felhívja a tagállamokat, hogy a szociális partnerekkel együttműködésben keressenek megoldást a jogszabályok és a munkaerő-piaci gyakorlat révén a nők és a férfiak nyugdíjjogosultsága között létrejött szakadék áthidalására.

1.10 Az EGSZB arra irányuló szándékának keresztülvitelére ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy az ESZA forrásainak egy részét a 2014–2020-as programozási időszakban az idős munkavállalók foglalkoztatását és a hosszabb aktív időszak előmozdítását célzó projektek támogatására fordítsa. Támogatást érdemelnek továbbá a munkavállalók pénzügyi jártasságának fokozására, és azon belül is főként a nyugdíj-előtakarékosságra irányuló képzési projektek. Az EGSZB véleménye szerint a szociális partnerek és a civil szervezetek az egyéb közszférabeli szereplőkkel egyetemben kulcsszerepet töltenek be e projektek elősegítésében.

2. Bevezetés

2.1 Az Európai Bizottság február 16-án (a tervezettnél később), a 2010. júliusi zöld könyvével elindított konzultációsorozatot követően adta ki „A megfelelő, biztonságos és fenntartható európai nyugdíjak menetrendje” című fehér könyvét. Bár átvett egy sor, az EGSZB által a tárgyról szóló véleményében tett ajánlást, az Európai Bizottság nem módosította álláspontját azon megoldásokkal szemben, amelyeket a tagállamoknak meg kellene valósítaniuk annak érdekében, hogy fenntartható és biztonságos nyugdíjrendszert garantálhassanak az előregedő népesség ellenére: továbbra is azt emeli ki, hogy inkább a nyugdíjkiadásokat kell mérsékelni, nem pedig a finanszírozásukhoz megkívánt bevételeket növelni. Ajánlja továbbá, hogy a nyugdíjkorhatárt kapcsolják az egyre magasabb várható élettartamhoz. Mindezekkel kapcsolatban az EGSZB már több ízben tett bíráló megjegyzéseket.

2.2 A nyugdíjreform szükségességével kapcsolatos nézetének alátámasztására az Európai Bizottság olyan statisztikákra hivatkozik, amelyek félrevezető képet festhetnek a népesség előregedése által kiváltott problémákról. A fehér könyv 1. ábráján látható grafikon például a 60 évnél idősebbek és a 20–59 év közöttiek számának várható alakulását veti össze. A görbe azt mutatja, hogy az előbbi az előrejelzések szerint évente kétmillióval fog nőni a következő két évtizedben, míg az utóbbi évente átlagosan egymillióval fog csökkenni. 2020-ra a tagállamok többségében a törvényes nyugdíjkorhatár 65 év vagy annál magasabb lesz, ami azt jelenti, hogy a 60 év feletti korcsoport egyaránt tartalmaz majd munkavállalókat és nyugdíjasokat. Korábbi ajánlásaival⁽¹⁾ összhangban az EGSZB úgy véli, hogy a népesség előregedése által a társadalombiztosítási rendszerek finanszírozására gyakorolt hatás felmérésekor a gazdasági függőségi rátát kellene alkalmazni, mivel az pontos képet nyújt a tényleges forrásszüksületről. Az Európai Bizottság ezt elismeri fehér könyvében. Ilyen értelemben az EGSZB üdvözlöi, hogy a fehér könyv a korábbi európai bizottsági dokumentumoknál jóval határozottabban kihangsúlyozza, hogy a munkaerőpiac és a magasabb foglalkoztatási kvóták fontos szerepet játszanak a demográfiai változás sikeres kezelésében, és így a nyugdíjjal kapcsolatos legfontosabb célok elérésében. Sajnálatos azonban, hogy a munkaerőpiac nagy jelentőségének kiemelése nem járt érzékelhető hatással a nyugdíjjal kapcsolatos legfontosabb ajánlásokra: ezeket jórészt változatlanul átvették az előző dokumentumokból.

⁽¹⁾ HL C 318., 2011.10.29., 1–8. o.

2.3 Az Európai Bizottság úgy látja, hogy a tagállamokbeli nyugdíjreformok sikere nagyban meghatározza a gazdasági és monetáris unió zökkenőmentes működését, és hatással lesz az EU arra való képességére is, hogy megvalósítsa az Európa 2020 stratégia alábbi két célkitűzését: a foglalkoztatottság arányának 75 %-ra növelését, valamint az elszegényedés szélén állók számának legalább 20 millió fővel való csökkentését. Az EGSZB azonban már rámutatott arra⁽²⁾, hogy a tagállamok által a pénzügyi és államadósság-válság kihatásainak kezelésére végrehajtott megszorító intézkedések némelyike kedvezőtlen következményekkel járhat e célok elérésére nézve. Minden pénzügyi stabilitási intézkedést mindig ki kell egészíteni foglalkoztatási szempontból hatékony beruházásokkal, valamint növekedéshez vezető intézkedésekkel.

2.4 Az Európai Bizottság szakpolitikai iránymutatásokat és kezdeményezéseket kíván javasolni a tagállamoknak a többek között a 2011-es európai szemeszter keretében kiadott országspecifikus ajánlásokban azonosított reformszükségletek megválaszolására. Az EGSZB sajnálja, hogy ezen ajánlások elsősorban a törvényes nyugdíjkorhatár megemelésére és a nyugdíj-indexálási rendszerek módosítására irányulnak. Néhány olyan tagállam esetében, amely készenléti hitel-megállapodást kötött az IMF-fel, a Világbankkal vagy az Európai Bizottsággal, az ajánlások olyan megoldásokat is magukba foglaltak, mint például a nyugdíjak értékének időleges befagyasztása vagy akár csökkentése.

3. Általános észrevételek

3.1 A jelenlegi kihívások a nyugdíjak terén

3.1.1 Az EGSZB egyetért az Európai Bizottsággal abban, hogy a nyugdíjrendszerek fenntarthatósága és megfelelősége azon múlik, hogy azokat milyen mértékben támasztják alá a járulékok, adók és megtakarítások. Ezek azonban nem csupán a foglalkoztatottaktól származnak, hanem maguktól a nyugdíjasoktól is. Ezért az aktív adófizetők és a nyugdíjba vonult kedvezményezettek közötti arány hosszú távú előrejelzésekor ezt mindig figyelembe kell venni.

3.1.2 Az állami nyugdíjrendszer a nyugdíjasok fő jövedelemforrása szinte valamennyi tagállamban. Döntő jelentőségű tehát megtenni minden lehetséges erőfeszítést annak érdekében, hogy továbbra is fenntartható és finanszírozható legyen. Az EGSZB meglátása szerint az állami rendszerek finanszírozása legjobban a magas foglalkoztatási ráta révén biztosítható, valamint olyan további finanszírozási intézkedések révén, mint amelyeket egyes tagállamok hoztak (például: költségvetési támogatások, kiegészítő jövedelmek, stabilitási és tartalékalapok). E nyugdíjrendszerek a szolidaritás elvén alapulnak, és szolidaritást teremtenek a generációkon belül és azok között, ami hozzájárul a társadalmi kohézió biztosításához. Ezenkívül egyes tagállamokban lehetővé teszik, hogy a nyugdíjjogosultságra beszámítson a munkanélküliségben töltött idő és a pályafutás betegsége vagy családi okok miatti megszakításának ideje is. E rendszerek a 2008-as pénzügyi válság során már megmutatták pénzügyi stabilizátorként betöltött szerepüket, még ha bizonyos tagországokban a polgárok nyugdíja kedvezőtlenül alakult is. Ugyanakkor néhány magán tőkefedezeti nyugdíjrendszer, amely eszközportfóliójának egy részét egyes, igen kockázatos pénzügyi

termékekbe fektette, jelentős veszteségeket szenvedett el, ami számos nyugdíjas esetében a nyugellátás nagymértékű visszaeséséhez vezetett. A döntéshozóknak figyelembe kell venniük azt, hogy a globális szintű igények visszaszorítása milyen hatással jár abból a szempontból, hogy a szociális juttatások nem egyszerűen csak „kiadásnak” tekintendők, hiszen az európaiak harmadának ezek megélhetési és fogyasztási forrást jelentenek.

3.2 A nyugdíjrendszerek pénzügyi fenntarthatóságának biztosítása

3.2.1 Az Európai Bizottság kijelenti, hogy 2060-ig a nyugdíjak GDP-ben mért átlagosan 2,5 százalékpontos növekedésére kerülhet sor az EU-ban. Amint azt már korábbi véleményeiben is jelezte, az EGSZB azt javasolja, hogy a tagállamok körültekintően használják fel e számadatokat a nyugdíjreformok ösztönzésére, hiszen nagy részük hosszú távú feltételezéseken alapul, amelyeket egyes esetekben nem támaszt alá a valóság. Ugyanakkor jelenleg 9 százalékpontos eltérés van a tagállamok GDP-ben kifejezett nyugdíjkiadásában: az írországi 6 %-tól az olaszországi 15 %-ig bezárólag. Ez azt mutatja, hogy a közkiadások összetétele némileg rugalmasan változhat anélkül, hogy ez számottevően hatna azon tagországok versenyképességére, amelyek ciklikus értelemben többet fordítanak társadalombiztosítási rendszerekre.

3.2.2 A tagállamok elmúlt évtizedbeli nyugdíjreformjai főként a kiadásoknak a törvényes nyugdíjkorhatár felemelése, valamint a nyugdíj-indexálási rendszernek az uralkodó vagy kizárólagos árindexre történő átállítása révén történő visszanyesését célozták. Az EGSZB úgy gondolja, hogy ez utóbbi változtatás hosszú távú káros hatással járhat, nagymértékben erodálva a nyugdíjakat. Egy ILO-tanulmány⁽³⁾ szerint egy mindössze 1 százalékpontos eltérés a béremelések és a nyugdíjemelések között 25 év alatt a nyugdíjak 22 %-os csökkenéséhez vezethet.

3.2.3 A nyugdíjrendszerek nem a nemzeti gazdaságtól elszigetelten működnek. Ezek lényegében alrendszerek, amelyek nemzeti és világszinten kölcsönhatásban állnak másokkal. Az EGSZB ezért úgy véli, hogy a nyugdíjrendszerek pénzügyi fenntarthatóságának biztosítására a tagállamoknak erőfeszítéseiket az elkövetkező évtizedekben a bevételek növelésére kellene összpontosítaniuk. E növekedés nem érhető el csupán a foglalkoztatott járulékfizetők számának emelésével és az aktív időszak meghosszabbításával, hanem szükség van hozzá a közpénzekkel való jobb gazdálkodásra, valamint az adóelkerülés és a bejelentetlen munka elleni harcra is. A fenntartható növekedés és a magas szintű foglalkoztatás a nyugdíjrendszereknek kedvező környezetet teremtene. A hosszabb munkaviszony megvalósítása olyan munkaerő-piaci reformokat kíván meg, amelyek megermentik annak feltételeit, hogy a vállalkozások jó munkahelyeket kínáljanak. A szakmai és családi kötelezettségek egyszerűsítését megkönnyítő, méltányos munkafeltételek emellett elősegíthetik a termékenységi ráta növekedését is, bizonyos mértékben enyhítve ezáltal az idősödő népesség által a nyugdíjrendszerekre gyakorolt nyomást. Ezzel egy időben intézkedésekre van szükség annak érdekében is, hogy növekedjen az emberek hajlandósága a hosszabb munkaerő-piaci részvétellel, amelynek része az egész életen át tartó tanulásra és az egészségmegőrzésre való készség is.

(2) HL C 143., 2012.5.22., 23–28. o.

(3) ILO: „Nyugdíjreform Közép- és Kelet-Európában”, 2011., 16. o., ISBN 978-92-125640-3 (web pdf).

3.2.4 Előző véleményével összhangban az EGSZB rámutat, hogy nem szabad a velük járó magasabb explicit államadósság miatt rövid távon büntetni a nyugdíjrendszerek finanszírozásának változását eredményező azon reformokat (így a teljesen felosztó-kirovó rendszerről a kötelező felosztó-kirovó rendszerből és tőkefedezeti rendszerből álló vegyes rendszerre való átállást célzóakat), amelyek növelik az állami szektor explicit kötelezettségeit és csökkentik az implicit kötelezettségeket.⁽⁴⁾ Fontolóra kell tehát venni a Stabilitási és Növekedési Paktum szabályainak felülvizsgálatát.

3.3 A nyugellátások megfelelőségének fenntartása

3.3.1 Az Európai Bizottság elismeri, hogy a legtöbb tagállamban a végrehajtott nyugdíjreformok alacsonyabb nyugdíjrendszeri bérpótlási arányokhoz vezetnek majd. Mivel a nyugdíj az idősebb európai polgárok fő jövedelemforrása, az EGSZB nézete szerint prioritást kell hogy jelentsen a tagállamok számára az emberhez méltó életszínvonalat lehetővé tevő, megfelelő nyugellátások megőrzése.

3.3.2 A kormányok felelősek annak biztosításáért, hogy minden idősebb lakos megfelelő nyugdíjban részesüljön. Az EGSZB véleménye szerint ezért a tagállamoknak – a szociális partnerekkel együttműködve – meg kellene fontolniuk a „megfelelő nyugdíj” átfogó meghatározásának kialakítását.

3.3.3 A nyugdíjasok jövőbeli nemzedékei számára a jövedelem elégségsége egyre inkább a kiegészítő tőkefedezeti nyugdíjrendszerek pillérétől függ majd. Az EGSZB felhívja ugyanakkor a figyelmet arra, hogy azon tagországok egy része, amelyek korábban – az állami nyugdíjrendszerbe befizetett járulékok egy hányadának átirányításával finanszírozott – kötelező tőkefedezeti rendszereket ösztönözték, e mechanizmus felfüggesztése mellett döntött, elsősorban az állami nyugdíjkasszában keletkezett hiány miatt. Az EGSZB pártolja a foglalkoztatói tőkefedezeti rendszereket, amelyeket a munkaadók és a munkavállalók képviselői hoznak létre és irányítanak, és arra kéri az Európai Bizottságot, hogy támogassa a szociális partnereket ezzel kapcsolatos adminisztratív kapacitásuk bővítésében.

3.3.4 A kiegészítő tőkefedezeti nyugdíjrendszerek, és különösen a munkaerő-piaci részvételhez kapcsolódó rendszerek felé való fokozatos elmozdulás miatt igen fontos, hogy a tagállamok megfelelő nyugdíjat biztosítsanak azoknak, akik egész felnőtt életük során a munkaerőpiacon kívül rekedtek. Mindazoknak tehát, akik pl. súlyos fogyatékoságuk vagy összetett szociális problémáik miatt kiszorultak az elsődleges munkaerőpiacról, elegendő nyugdíjat kell garantálni, hogy az idős korban elkerüljék a még súlyosabb szociális egyenlőtlenségeket.

3.4 A nők és az idősebb munkavállalók munkaerő-piaci részvételének fokozása

3.4.1 Az Európai Bizottság rámutat, hogy ha az EU eléri az Európa 2020 stratégia foglalkoztatási célkitűzését, vagyis azt, hogy a 20–64 éves népesség foglalkoztatási aránya 75 %-os legyen, és az elkövetkező évtizedekben további előrelépések

történnek, akkor a gazdasági függőségi arány 80 % alatt maradhat. Ezáltal az idősödő népesség által a nyugdíjrendszerekre gyakorolt nyomás továbbra is elviselhető lenne.

3.4.2 Az EGSZB nem ért egyet az Európai Bizottság azon nézetével, miszerint a rögzített nyugdíjkorlát nagymértékben felborítaná az egyensúlyt az aktív és a nyugdíjban töltött évek között. Az elmúlt években végrehajtott nyugdíjreform keretében a legtöbb tagállam a kerkedvezményes nyugdíjhoz való jogot a munkában töltött évek számához kötötte, számottevően csökkentve a privilegizált munkavállalók számát. Az EGSZB szerint fenntartandók a kerkedvezményes nyugdíjra irányuló mechanizmusok annak biztosítására, hogy azok a munkavállalók, akik sokáig végeztek megterhelő vagy veszélyes munkát, illetve pályájukat igen korán, 18 éves koruk előtt kezdték, jogosultak legyenek a korai nyugdíjba vonulásra.

3.4.3 Az EGSZB számos véleményben⁽⁵⁾ kifejtette már nézeteit azon főbb tényezők kapcsán, amelyeket a tagállamoknak számításba kellene venniük a hosszabb aktív időszakot célzó reformok megvalósításakor, és értékeli, hogy az Európai Bizottság jelentős részüket figyelembe vette fehér könyvében. Úgy érzi azonban, hogy még sokat kellene tenni tagállami szinten annak biztosítására, hogy a munkahelyeket megfelelően hozzáigazítsák az idősebb munkavállalók képességeihez és egészségi állapotához.

3.5 A tagállamok és az EU szerepe a nyugdíjak kérdésében

3.5.1 Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság arra vonatkozó döntését, hogy átfogó megközelítést alkalmaz a nyugdíjreformot illetően, tekintettel a nyugdíjval kapcsolatos makrogazdasági, szociális és foglalkoztatási kihívások egymással kölcsönösen összefüggő jellegére. Bár nyugdíjrendszereik kidolgozásáért elsősorban maguk a tagállamok a felelősek, az Európai Bizottságnak kreatívan kellene felhasználnia a rendelkezésére álló eszközöket arra, hogy szilárdan támogassa a tagállamokat a reform folyamata során. Ugyanakkor, mivel el akarunk kerülni mindenféle visszalépést, ezt úgy kell megtenni, hogy senki joga ne csorbuljon, és a jelenlegi recesszió ne szüdjön olyan új szabályokat, amelyek a gazdaság újbóli megerősödése után ellentétesek lehetnek az emberek érdekeivel. Az Európa 2020 stratégia keretében és az új európai szabályozási keret alapján az Európai Bizottság kellően széles körű illetékességgel bír a nyugdíjreform-megoldások ösztönzésére, figyelembe véve azt a tényt, hogy a nyugdíjak nem megtakarítást jelentenek. Az EGSZB arra irányuló szándékának keresztülvitelére is bátorítja az Európai Bizottságot, hogy az ESZA forrásainak egy részét a 2014–2020-as programozási időszakban az idős munkavállalók foglalkoztatását és a hosszabb aktív időszak előmozdítását célzó projektek támogatására fordítsa. Ennek előfeltétele kell hogy legyen a szociális partnerek és a szervezett civil társadalom bevonása e projektek megvalósításába.

3.5.2 Tekintettel arra, hogy az előregedő népesség által a nyugdíjrendszerre gyakorolt hatások miatt a tagállamok fő célkitűzésének a foglalkoztatás és a termelékenység növelésének kellene lennie, az EGSZB azt ajánlja, hogy a kormányok által végrehajtani szándékozott valamennyi szakpolitika alapuljon a szociális partnerek előzetes hozzájárulásán.

⁽⁴⁾ Ez a helyzet uralkodik azon tagállamok némelyikében, amelyek kiegészítő nyugdíjrendszereket vezettek be, és azokat az állami nyugdíjárulások egy részéből finanszírozzák.

⁽⁵⁾ HL C 318., 2011.10.29., 1–8. o. HL C 161., 2007.7.13., 1–8. o. HL C 44., 2011.2.11., 10–16. o.

3.6 A nyugdíjreformok szükségessége

3.6.1 Az Európai Bizottság által a nyugdíjreformra vonatkozóan a 2011-es és 2012-es éves növekedési jelentések keretében a tagállamoknak megfogalmazott ajánlások kapcsán az EGSZB úgy véli, hogy

- a. a tényleges nyugdíjkorhatár növekedésére a hosszabb aktív időszak ösztönzésére irányuló, a szociális partnerekkel egyeztetett politikákon keresztül kell, hogy sor kerüljön, nem pedig a törvényes korhatár felemelésére vonatkozó automatikus mechanizmusokon át, ahogyan azt az Európai Bizottság javasolta;
- b. a kordedvezményrel való nyugdíjba vonulás lehetőségeinek korlátozását illetően figyelembe kellene venni egyes munkavállaló-kategóriák sajátos helyzetét, főként azokét, akik különösen megterhelő vagy veszélyes munkát végeztek, illetve pályájukat igen korán (18 éves koruk előtt) kezdték;
- c. a tényleges nyugdíjkorhatár megemelésének legjobb módját az jelenti, ha a munkával töltött évek számát az alábbiakon keresztül növeljük: a képzési programokban való részvétel jobb lehetőségei, a munkahelyeknek a sokrétűbb munkaerő igényeihez való hozzáigazítása, foglalkoztatási lehetőségek kialakítása az idősebb munkavállalók számára, az aktív és egészséges öregkor támogatása, továbbá az idősebb munkavállalók álláshoz jutását gátló jogi és egyéb akadályok felszámolása;
- d. a nők, illetve a férfiak törvényes nyugdíjkorhatárának kiegyenlítése olyan időtávon kell hogy történjen, amely számításba veszi az egyes tagállamok sajátos munkaerőpiaci helyzetét; külön figyelem fordítandó a nők és a férfiak nyugdíjjogosultságai közötti szakadék áthidalására;
- e. a kiegészítő nyugdíj-megtakarítások növelésének ösztönzése a szociális partnerek bevonásával végzendő, elsősorban munkáltatói nyugdíjrendszerek formájában, mivel a pénzügyi válság során ezek biztonságosabbnak bizonyultak a tőkefedezeti rendszerek egyéb formáinál, de célzott adóösztönzőkhöz kapcsolt magánmegtakarítások formájában is, különösen azok számára, akik nem engedhetik meg maguknak e szolgáltatásokat.

3.7 A munkaviszonyban és a nyugdíjban töltött idő közötti egyensúly megteremtése

3.7.1 Az EGSZB úgy látja, hogy a tagállamok az önként vállalt hosszabb munkaévek előmozdítását célzó aktív intézkedések révén támogathatják a tényleges nyugdíjkorhatár megemelkedését, vagyis a munkában töltött idő meghosszabbítását. A törvényes korhatárnak a várható élettartam növekedésén alapuló, automatikus felemelése a kívánttal ellentétes hatást érhet el: számos idősebb munkavállaló - főként az egészségi problémával küzdők - fog esetleg egyéb társadalombiztosítási pillért választani. ⁽⁶⁾

⁽⁶⁾ HL C 84., 2011.3.17., 38–44. o.

3.7.2 Az EGSZB egyetért az Európai Bizottsággal abban, hogy a nyugdíjreformot nem szabad úgy végrehajtani, hogy annak költségeit a munkavállalók fiatal nemzedéke, vagy csupán a mostani nyugdíjasok viseljék. A tagállamok meg tudnának valósítani olyan reformintézkedéseket, amelyek nem sértik a munkavállalók vagy a nyugdíjasok érdekeit.

3.7.3 Az EGSZB azt ajánlja a tagállamoknak, hogy a kordedvezményes nyugdíj igénybevételi lehetőségeinek korlátozására irányuló intézkedéseket azon munkavállalók érdekeinek kellő figyelembevételével hajtsák végre, akik sokáig végeztek megterhelő vagy veszélyes munkát, illetve pályájukat igen korán (18 éves koruk előtt) kezdték meg. E kategóriákban sok munkavállaló számára az, ha korlátozzák a kordedvezményes nyugdíj igénybevételére való lehetőségüket, valójában nyugdíjjogosultságuk megszüntetését jelentheti. Az Európai Bizottság elismeri, hogy e csoportok tagjainak várható élettartama rövidebb, egészségi állapota pedig rosszabb, mint más munkavállalóké. E feltételekről továbbra is a tagállamoknak kell dönteniük nemzeti gyakorlatuknak és viszonyaiknak megfelelően és a szociális partnerekkel kötött megállapodások alapján.

3.7.4 Az EGSZB tudomásul veszi az Európai Bizottságnak azt az álláspontját, hogy a tagállamok által vállalt reformfolyamatoknak a hosszabb aktív időszak előmozdítására kell fókuszalniuk. Pusztán a törvényes nyugdíjkorhatár felemelése, vagy pedig a nyugdíjnak az indexálási rendszer módosítása révén történő megnyirbálása következtében nyugdíjasok milliói kerülhetnek a szegénységi küszöb alá.

3.7.5 A Eurostat egy jelentése ⁽⁷⁾ szerint az 50–69 év közötti munkavállalók 35 %-a lenne kész 65 éves kora után is dolgozni. Az EGSZB egyetért az Európai Bizottság álláspontjával, mely szerint a munkával töltött évek számának növelése előtt álló akadályok eltávolítása a tagállamok rendelkezésére álló egyik megoldást jelenti.

3.7.6 Az Európai Bizottság azt is elismeri, hogy a nők és férfiak nyugdíja közötti eltérések megszűnése nem érhető el csupán a nyugdíjkorhatár egyenlővé tételével, ezért azt ajánlja, hogy a tagállamok foglalkoztatási és nyugdíjpolitikák meghatározott mixét használják fel e különbségek felszámolására. Az EGSZB arra hívja fel az Európai Bizottságot, hogy az uniós nyugdíjszabályozás felülvizsgálatának részeként vegye fontolóra a nemek közötti különbség megszüntetését célzó rendelkezések bevezetését.

3.8 A kiegészítő magánnyugdíj-megtakarítások növelése

3.8.1 Az EGSZB üdvözlöi az Európai Bizottság arra vonatkozó döntését, hogy továbbfejleszti az EU nyugdíjakra vonatkozó szabályozását. Úgy látja ugyanakkor, hogy nemcsak a nyugdíjalapok határon átnyúló tevékenységeivel és a munkavállalók mobilitásával összefüggő szempontokat kell tekintetbe venni, hanem a nyugdíjtestületek felügyeletével, az adminisztratív költségekkel, valamint a fogyasztók tájékoztatásával és védelmével kapcsolatos kérdéseket is.

⁽⁷⁾ *Active ageing and solidarity between generations – a statistical portrait of the European Union* [Az aktív időskor és a nemzedékek közötti szolidaritás – az Európai Unió statisztikai portréja], 2012., 57. o.

3.8.2 Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság arra irányuló javaslatát, hogy hozzák létre a nyugdíj-nyomonkövetési szolgáltatások uniós rendszerét a tagállami szolgálatok összekapcsolása révén. Ez valódi előnnyel járna azok számára, akik több tagállamban is dolgoztak.

3.8.3 A fehér könyv nem a helyes megközelítést alkalmazza a munkáltatói nyugdíjak költséghatékony folyósításának és ezáltal jövőbeli növekedésének a támogatására. Közelebből, az EGSZB nem támogatja az IORP-irányelv felülvizsgálatára vonatkozóan kinyilvánított szándékot, amelynek „célja a Szolvencia II. irányelvvvel azonos feltételek fenntartása”. Ezeket az intézkedéseket nem indokolja annak szükségessége, hogy a biztosítással fedezett nyugdíjalapokéival azonos feltételeket teremtsenek, mivel azok eltérően működnek. A nyugdíjalapok legtöbbször nem a végfelhasználói piacon működnek, illetve nem nonprofit szervezetek. Általában az ágazat egy munkáltatóján vagy munkáltatócsoportján keresztül funkcionálnak, míg a biztosítási nyugdíjtermékeket magánszemélyek is igénybe vehetik. A nyugdíjalapok kollektív jellegűek (kollektív megállapodás vonatkozik rájuk). Az EGSZB ugyanakkor támogatja az Európai Bizottság arra irányuló kötelezettségvállalását, hogy specifikusan kialakított intézkedéseket vezessen be a nyugdíjalapok vagyónának biztosítására.

3.8.4 Az állami nyugdíjrendszerek mellett kollektív kiegészítő rendszerek is kialakultak. Mivel ez utóbbiak pótlólagos jövedelmet nyújtanak a nyugdíjasoknak, ezért azokat valamennyi munkavállalóra ki kellene terjeszteni. Nem szabad azonban alternatívának tekinteni azokat az állami nyugdíjak

fizetésével szemben, és – mivel kollektív megállapodásokon alapulnak – semmi esetre sem lehetnek hátrányos hatással azokra. Adott szektor vagy vállalkozás valamennyi munkavállalójának részt kell tudnia venni e kiegészítő mechanizmusokban, amelyek egyébként a nőket és a férfiakat egyformán kezelik. Fontos továbbá, hogy a szociális partnereket bevonják e rendszerek irányításának megvalósításába és nyomon követésébe. A kiegészítő nyugdíjrendszerek mellett, amelyek többnyire befektetési alapokként működnek, a szociális partnereknek abban is részt kellene venniük, hogy a megfelelő szintű jövőbeli nyugellátások biztosítása érdekében megoldás születne néhány egyéb, olyan kockázat kivédésére, amely gyakran csökkenti a jövőbeli nyugdíjjövedelmet (ilyenek például az egész életen át jelentkező, illetve a betegség, munkanélküliség, vagy családi ok miatti távollét idején fellépő kockázatok).

3.9 Az uniós eszközök felhasználása

3.9.1 Az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot, hogy használja fel az összes rendelkezésére álló jogi, pénzügyi és koordinációs eszközt a tagállamok abbéli erőfeszítéseinek támogatására, hogy megfelelő és biztonságos nyugdíjrendszert tartsanak fenn. E célok elérésének garantálásához az is elengedhetetlen, hogy a civil szervezeteket és a szociális partnereket a nyugdíj-reform-politikák kialakítása és végrehajtása, valamint az azzal kapcsolatos konzultáció valamennyi szakaszába bevonják. Ugyanakkor fontos, hogy a nyugdíjrendszerrel közvetlenül össze nem függő uniós joganyagokra irányuló javaslatokba illeszék be az adott jogszabály nyugdíjrendszerekre – különösen azok stabilitására, valamint a jövőbeli nyugdíjak szintjére – gyakorolt hatásának elemzését.

Kelt Brüsszelben, 2012. július 12-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Staffan NILSSON

MELLÉKLET

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményéhez

Az alábbi módosító indítványokat, amelyeknél a támogató szavazatok száma az összes leadott szavazat legalább egy-egyede volt, a vita során elutasították (ESz. 54. cikk (3) bekezdés):

3.6.1. pont, b. alpont

A b. alpont a következőképpen módosítandó:

[...] b. a korkezdvezményvel való nyugdíjba vonulás lehetőségeinek korlátozását illetően figyelembe kellene venni egyes munkavállaló-kategóriák sajátos helyzetét, főként azokat, akik különösen megterhelő vagy veszélyes munkát végeztek, ~~illetve pályájukat igen korán (18 éves koruk előtt) kezdték;~~

A szavazás eredménye:

Mellette: 88
Ellene: 124
Tartózkodott: 14

3.7.1. pont

A pont a következőképpen módosul:

Az EGSZB úgy látja, hogy a tagállamok aktív intézkedések révén hozzájárulhatnak az önként vállalt, a törvényileg rögzített nyugdíjkorhatáron túlmenő munkaviszony hosszabb munkaévek előmozdításához-célzó aktív intézkedések révén támogatják a tényleges nyugdíjkorhatár megemelkedését, vagyis a munkában töltött idő meghosszabbítását. A törvényes korhatárnak a várható élettartam növekedésén alapuló, automatikus felemelése a kívánttal ellentétes hatást érhet el: számos idősebb munkavállaló - főként az egészségi problémával küzdők - fog esetleg egyéb társadalombiztosítási pillért választani.⁶

A szavazás eredménye:

Mellette: 80
Ellene: 135
Tartózkodott: 10

3.7.3. pont

A következőképpen módosítandó:

Az EGSZB azt ajánlja a tagállamoknak, hogy a korkezdvezményes nyugdíj igénybevételi lehetőségeinek korlátozására irányuló intézkedéseket azon munkavállalók érdekeinek kellő figyelembevételével hajtásák végre, akik sokáig végeztek megterhelő vagy veszélyes munkát, ~~illetve pályájukat igen korán (18 éves koruk előtt) kezdték meg.~~ E kategóriákban sok munkavállaló számára az, ha korlátozzák a korkezdvezményes nyugdíj igénybevételére való lehetőségüket, valójában nyugdíjjogosultságuk megszüntetését jelentheti. Az Európai Bizottság elismeri, hogy e csoportok tagjainak várható élettartama rövidebb, egészségi állapota pedig rosszabb, mint más munkavállalóké. E feltételekről továbbra is a tagállamoknak kell dönteniük nemzeti gyakorlatuknak és viszonyaiknak megfelelően és a szociális partnerekkel kötött megállapodások alapján.

A szavazás eredménye:

Mellette: 88
Ellene: 124
Tartózkodott: 14